

**Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы
Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе
“В.Ф.Тарасов исемдәге Иске Мукшы урта гомуми белем бирү мәктәбе”**

<p align="center">«Расширение»</p> <p>Директор: <i>Шәрәфетдинова Р.Г.</i> Старомокшинская средняя общеобразовательная школа имени В.Ф.Тарасова ИНН 1603001990 «28» август 2014 нче ел.</p>	<p align="center">«Килешенде»</p> <p>Уку-уқыту эшләре буенча директор урыңбасары : <i>Козлова Н.В.</i> «28» август 2014 нче ел.</p>	<p align="center">«Килешенде»</p> <p>Методик берләшмә житәкчесе: <i>Шәрәфетдинова Г.Ф.</i> Беркетмә № <u>1</u> «25» август 2014 нче ел.</p>
--	--	---

**9 нчы “А” сыйныфы өчен татар әдәбиятыннан эш программасы
(рус төркеме)**

Төзүче: югары категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы
 Шәрәфетдинова Гүзәл Фәхетдин кызы

Педогогик киңәшмә
 утырышында каралды.
 Боерык № 1

2014-2015 нче уку елы

9 нчы сыйныф өчен әдәбият буенча белем бирү программасы (сәгатъләр күләме атнага 2 сәгать, елга 68 сәгать)

Аңлатма язуы

Эш программасы статусы

Эш программасы түбәндәге документларны исәпкә алып төзелде:

1. “Мәгариф турында” Россия Федерациясенең Законы (“Закон об образовании” Закон Российской Федерации)
2. “Мәгариф турында” Татарстан Республикасы Законы.
- 6 статья – белем алу теле (телләре)
- 7 статья – мәгарифнең дәүләт стандартлары
-10 статья – уку-укуыту программалары
- 32 статья – мәгариф учреждениесенең вәкаләтләре һәм җаваплылыгы.
3. . “2014-2020 нче елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Дәүләт программасы”
4. Татар теленнән гомуми белем бирү стандарты. ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы. Казан , 2008 ел.
5. “Рус телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбенең татар телен һәм әдәбиятын укуыту программасы (рус телендә сөйләшүче балалар өчен)” 1-11 нче сыйныфлар, К.С.Фәтхуллова, Ф.Х.Җәүһәрова, Казан, “ Мәгариф” нәшрияты, 2010 ел.
6. Рус телле балаларга татар телен һәм әдәбиятын коммуникатив технология нигезендә укуыту программасы (1-11 нче сыйныфлар)/ _Төзүчеләре: Р.З. Хәйдәрова, Р.Л. Малафеева. – Казан: Тат. кит. нәшрияты, 2011. ел
7. 2014/2015 нче уку елында татар телен укуыту үзенчәлекләре. (Методик тәкъдимнәр)
8. Дәрәслек: Татар теле , 9 нчы класс Р.З.Хәйдәрова , Р.Л.Малафеева ,З.М. Шаһалиева. Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2008 ел
9. МБГБУ “Иске Мукшы урта гомуми белем мәктәбе”нең уку планы. (Уку планы буенча боерык №179 1 нче сентябрь 2014 нче ел).

Татар теленә өйрәтүнең **төп максаты – гамәли максат**: телне аралашу чарасы буларак үзләштерү өчен, укучыларга гаилә-көн күрешкә, уку хезмәтенә бәйлә сөйләм ситуацияләре кысаларында белем бирү һәм күнекмәләрен үстерү. **Гомуми белем бирү максаты** укучыларның акыл эшчәнлеген активлаштыру, логик фикерләү сәләтен камилләштерү, сөйләм культурасын үстерүдән гыйбарәт. **Тәрбияви максат** балаларның рухи дөньяларын баету, аларны татар халкының мәдәнияте һәм сәнгате белән таныштыру, төрле милләт вәкилләре арасында дуслык һәм хөрмәт хисе тәрбиялүгә юнәлтелә.

Уку елы дәвамында формалаштырырга тиешле белем һәм күнекмәләр.

Курс телдән һәм язмача аралашу темаларына бүлөп өйрәнелә. Программада сөйләмнең орфоэпик, интонацион, орфографик ягын, лексик ягын, грамматик ягын үзләштерүгә таләпләр куелган. Сөйләм эшчәнлегә төрләренә өйрәтүгә таләпләр төгәл һәм ачык билгеләнгән. 9 нчы класста грамматик материал элек өйрәнелгәннәрне кабатлауга корылган, ләкин тулыландырыла, кызыклы мәгълүматлар белән баетыла. Татар теленә өйрәткәндә предметара бәйләнеш әһәмиятле урын тотта: география, тарих. рус теле һәм башка фәннәрне кулланып укуыту дәрәсләре эчтәлекле һәм мавыктыргыч итеп оештырырга мөмкинлек бирә

- 1) татар әдәбияты әсәрләре аша укучыларда татар халкының тарихына, рухи казанышларына, тормыш-яшәеш үзенчәлекләренә уңай караш формалаштыру;
- 2) укучыларның телдән һәм язмача аралашу күнекмәләрен һәм осталыкларын камилләштерү, фикер эшчәнлекләрен үстерү;
- 3) гомумкешлек әхлакый сыйфатлар тәрбияли алырдай әсәрләр аша укучыларның дөньяга карашын формалаштыру, аларда уңай сыйфатлар тәрбиялү;
- 4) танылган язучы һәм шагыйрләрнең ижаты, тормыш юлы турында сөйләргә өйрәтү;

5) укылган текстка карата үз мөнәсәбәтенең белдерергә өйрәтү;

Таләп ителгән нәтижәләргә ирешү өчен кулланыла торган педагогик технологияләр:

Укыту процессын коммуникатив методика кулланып, инновацион технологиягә таянып эшлим (эшмәдә компьютер, проектор, интерактив такта, магнитофон кулланам).

Эш программасына кертелгән үзгәрешләр:

Программада аралашу өчен ун тема бирелгән, ә без укый торган дәреслектә жиде генә тема. Шуңа кайбер темаларны берләштереп укытам. Программадагы “Кешеләрнең тормышын бизәү”, “Язмышыма үзем хужа”, “Аралашу” темалары дәреслектәгә “Ата-анага хөрмәт мәңгелек”, “Тирәбездә яхшы кешеләр” темалары эченә кертеп өйрәнелә. Программадагы “Илләр һәм шәһәрләр”, “Милли сәнгать”, “Татар әдипләре ижатыннан” темалары төшереп калдырыла. Дәреслектә “Без Татастанда яшибез”, “Беренче хисләр” темасы каралган. Шушы тематикага бирелгән әдәби эсәрләр буенча сөйләшүләр оештырыла, лексикасы актив сөйләмгә кертелә. Дәреслектә бик күп татар язучыларының һәм шагыйрьләренең биографиясе һәм эсәрләреннән өзекләр бирелгән. Укучылар И.Юзеевның, М.Мәһдиевның, Л.Ихсанованың, Г.Әпсәләмовның, Г.Ахуновның, Р.Вәлиеваның, С.Хәкимнең, Р.Миңнуллинның, Р.Мөхәмәдиевның, М.Гафуриның, И.Газиның биографиясе һәм эсәрләреннән өзекләр белән таныша алалар. Р.Вәлиевның, К.Насыйринның, А.Шамовның, Н.Әхмәдиевның, Г.Шәрәфинның, Ш.Галиевның, Ш.Еникеевның, Р.Бәшәрнең, Ф.Яруллинның ижаты белән танышу өчен эсәрләрдән өзекләр бирелгән. Моннан тыш әдәбият дәресендә А.Ключаревның һәм С. Гобәйдуллинаның биографиясе үтелә, ике татар халык әкиятә тәкъдим ителә. Г.Тукай тормышына һәм ижатына 3 дәрес, матбугат белән танышуга 2 дәрес, класстан тыш укуга 7 дәрес алдым. Тагын укучыларны таныштыру максатыннан инфармацион текстлар урнаштырылган: Татарстан Республикасы, Казан – тарихи башкала, Татар музыка сәнгате, Татар театры.

Программаның эчтәлегә

№	Бүлекләр, темалар	Темага караган төп төшенчәләр	
		Дәрес саны	
1	Без Татарстанда яшибез.	8	Актив лексиканы кулланып, Татарстан турындагы хикәяләрнең эчтәлеген эзлекле сөйли белү.
2	Белем һәм китап	12	Алмашлыкларны дәрес кулланып, текстның эчтәлегә буенча сорауларга җавап бирү, әңгәмә төзи белү.
3	Һөнәр сайлау	8	Хикәядән төп фикерне аерып күрсәтү, диалогик-монологик сөйләм оештыру.
4	Ата-анага хөрмәт мәңгелек	12	Иярченле кушма жөмлөләрне дәрес кулланып, текстның эчтәлегә буенча сорауларга язмача җавап бирү яки сөйләү.
5	Тирәбездә яхшы кешеләр	7	Тексттан төп фикерне ачыклау, лексик-грамматик нормаларны саклап, диалогик-монологик сөйләм оештыру.
6	Кеше һәм мохит	6	Хикәядән төп фикерне аерып күрсәтү, әйтә белү, геройларга бәя бирергә өйрәнү.

7	Беренче хисләр	6	Сәнгатьле уку, текст белән мөстәкыйль эшләү, эзлекле сөйләм оештыру.
8	Матбугатка күзәтү	2	мөстәкыйль эшләү
9	Класстан тыш уку	7	геройларга бәя бирергә өйрәнү, төп фикерне аерып күрсәтү,

Сөйләм эшчәнлегә төрләрәнә өйрәтүгә таләпләр

- 1. Тыңлап аңлау.** Жанлы сөйләмнең төп фикерен билгели, мөһим мәгълүматны сайлый белү күнекмәләрен ныгыту; үзләштерелгән мәгълүмат белән яңа тыңлаганын чагыштыра һәм бәяли белергә өйрәтү.
- 2. Диалогик сөйләм.** Аралашканда, орфоэпик, лексик-грамматик нормаларны саклап, сораулар бирә һәм җавап кайтара алу осталыгын камилләштерү. Сөйләм яңалыгын дөрес җиткерүгә, үз фикереңне дәлилли белергә ирешү (репликалар саны 12 шәрдән ким булмаска тиеш). Күмәк сөйләшү күнекмәләренә ия булу; аралашу барышында коммуникатив максатка ирешә алу;
- 3. Монологик сөйләм.** Төрле жөмлә калыпларын кулланып, вакыйгалар, фактлар турында хәбәр итә, үз мөнәсәбәтләрен белдерә, сөйләмне эзлекле һәм аңлаешлы итеп оештыра белү (жөмлөләр саны 14тән ким булмаска тиеш).
- 4. Уку.** Тексттан кирәкле мәгълүматны таба алу һәм аның эчтәлеген телдән яки язмача яктырта белү, текст белән мөстәкыйль эшләү һәм аны анализлау күнекмәләренә ия булу. Татар һәм рус әдәбиятындагы әсәрләренә чагыштырып, үз фикереңне әйтә белү.
 - 1. Язу һәм язма сөйләм.** Өйрәнелгән темага сочинение, текстка аннотация язу; язма формада аралашу тәгъбирләрен үзләштерү. Текстларны русчадан татарчага язмача тәржемә итә алу.

Укыту чаралары һәм әдәбият

Укыту чаралары	Укытучы өчен методик әдәбият	Укучылар өчен әдәбият
Компьютер, проектор, интерактив такта, дисклар; Р.Р.Нигъматуллина, Лингва -1, татар композиторларының җырлары язылган кассеталар, таблицалар, язучыларның портретлары, тарату материалы	1.Хисаметдинова Р.Ф.житәкчелегендәге иҗади төркем, укыту-методик кулланма, Яр Чаллы, 2006 ел, 2. Р.З. Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Татар теле дәресләре – 9, укытучылар өчен кулланма, Казан, 2008 3.Р.З.Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Ә.Г.Әхәтова, Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле, уку	Р.З. Хәйдәрова, Р. Л. Малафеева, З.М. Шағалиева, Татар теле. 9 сыйныф, Казан, 2008 ел. Хәсәнова Н.М. "Татар телен өйрәнүчеләр өчен кагыйдәләр һәм күнегүләр җыентыгы" 1-2 нче кисәк, Яр Чаллы, 2003; "Көмеш кыңгырау" газетасы сүзлекләр (синонимнар, антонимнар, фразеологизмнар)

	дәресләре оештыру, 9сыйныф, Яр Чаллы, 2008 ел 4.Д.Т.Гыйлманова, укыту-методик кулланма, Яр Чаллы, 2006	”Сборник текстов по татарскому языку для внеклассного чтения; 2006, Яр Чаллы
--	---	--

9 нчы сыйныфлар өчен татар әдәбиятыннан календарь-тематик план

Дәрәс саны	Тема	Дәрестеги	Лексика	Грамматика	Контроль	Өй эше	Үткәру вакыты	факт
	Без Татарстанда яшибез							
1 -2	Татарстан Республикасы Казан- тарихи башкала	ЛГКК монол.с өйл.	Сокландыра, майдан, милләт, куәтле, икътисади, килешү, төбәк, мөстәкыйль	Килеш кушымчалары	Эчтәлек	1.6бит8 күнегү 2. 9бит 14 күнегү	03.09 04.09	
3-4	"Татар музыка сәнгате"	ЛКФ	сәнгать, иҗат, өлкә, кыллы, кызыксына, сәхнә, моң, нигез салучы	Ия белән хәбәр арасында сызык кую	Эчтәлек	1.12бит 10 күнегү 2 .Н.Жиһанов,С.С әйдәшев турында проект эшләре	10.09 11.09	
5-6	“Александр Ключарев”монологик сөйләм		Милләт, сәләт, көйләр,күнелендә,горөф-гадәтләр, хисапчы	Изафә бәйләнеш	эчтәлек	1.17 бит 7 күнегү 2 . 15 бит 13 күнегү.	17.09 18.09	
7-8	“Татар театры” Проект эшләрен яклау. Үткәннәрне кабатлау.	ЛКК	Игълан,моңлы,тамаша,дәвам		Монологик сөйләм	Эчтәлек	24.09 25.09	
	Белем һәм китап		Казанда беренче китапханәләр..Татар халкының белемгә, китапка ихтирамы					
9-10	“Саумы китап”	ЛГКФ	Хөрмәт,изге,оештыручы,шәрык	Жөмлөләр	2нче өлешне	1.30 бит 8	01.10	

			,күргөзмө	төзү,сүзлөрне дөрес уку	сөйли белү	күнегү 2.28 бит 2кисэк	02.10	
11-12	“Эбуглицина”	ЛГКФ	Яшеренделэр,сүндермэлелэр,ко точкыч	Жөмлөлөр төзү	Монологик сөйлөм	Эчтөлөк	08.10 09.10	
13	М.Мәндиев,тормыш юлы	ГКФ	Фән,югары белем		Сөйли белү	Эчтөлөк	15.10	
14	“Колямбу плантациядә эшли”	ЛГКФ	Су урынына эчэбез,коры яшен суккандай булды,кереп батты,тегермәнгә су салу	Фразеологик берәмлекләр	Сәнг.уку	45бит 10 күнегү	16.10	
15	1.Хикәянең 2нче өлөшө	ЛГКФ			Диалогик сөйлөм	50 БИТ 5 күн	22.10	
16	2.Класстан тыш уку						23.10	
17-18	1.Ләбибә Ихсанова ,тормышы, ижаты. 2.“Бер мажара”	ЛГКФ	Түзәргә,сөендерергә,арырга,	Хәбәрлек сүзләр	Биография, эчтөлөк	57бит 14 күнегү	29.10 30.10	
19	Л.Ихсанова “Бер мажара”2нче кисек.	ЛГКК	Коткарды,гажәпләнеп,канаган, мажаралар	Фразеологизмнар: күзен алмау,күңел йомшару,начар юлга керү.	Диалогик сөйлөм	60бит 3күнегү	12.11	
20	Класстан тыш уку						13.11	
	Һөнәр сайлау		Һөнәрне дөрес сайлау..Һөнәрләр турында белешмәләр					
21	1.Г.Әпсәләмов,тормыш юлы	ГКК	Авыру,хәрәкәтләр,көнчыгыш, нәтижә.	ситуацияләр	Монологик сөйлөм	1.64(1) 2. 67(11,12,13)	19.11	
22	Г.Әпсәләмов“Ак чәчәкләр						20.11	
23-24	1.Г. Ахунов, тормыш юлы 2.“Хезинә”романы	ЛГКФ	Ышанычлы, хезинә,бүлек,тимер-томыр,бораулаучы		Биографияне сөйләү, эчтөлөк белән танышу, сәнг.уку	1.69(1) 2.71-72(11)	26.11 27.11	
25-26	1.И.Юзеев, тормыш юлы 2.“Таныш моңнар”	ЛГКФ	Риза бул,рәнжи,оялу,бәгърем,		Диалогик сөйлөм	1.74(1)2.77(11)	03.12 04.12	
27-28	Р.Вәлиева“Гомәр һәм һөнәр”шигыре	ЛГКФ	Очучы,ватыла,төзөтә		Һөнәрләр турында сөйли белү	1.77(1) 2.81(10)	10.12 11.12	

	Ата-анага хөрмэт мэнгелек		.Балаларның ата-анага карата битарафлыгы..Ата-анага ихтирам					
29-30	“Алтын алмалар” татар халык әкияте	ЛГКФ	Гажәпләнә,ярлы,почмак		Диалогик сөйләм	84-85 эчтәлек	17.12 18.12	
31-32	“Зирәк карт” татар халык әкияте	ЛГКФ	Вәзир, зирәк, өянке, гәүһәр, төп, оч		эчтәлек	эчтәлек	24.12 25.12	
33-34	С.Хәким. Биография. “Өнкәй” шигыре	ЛГКФ	Төп геройның әнисенә булган кичерешләрен дөрөс бәяләү Изгелек,,хәбәр		Өнкәйләр турында бер шиг.өйрәнү	1.92-93 эчтәлек 2.94(7)	14.01 15.01	
35-36	1.А.Шамов. Биография .2.“Госпитальдә” хикәясе(өзек)	ЛГКФ	Канәгать, инбашы, яралы, сынар Ана белән баланың эчке кичерешләре турында әйтә алу			Сораулар язарга	21.01 22.01	
37-38	“Госпитальдә” 2нче кисәк Класстан тыш уку	ЛГКФ	Агарынган, хәрәкәтчән, сыенды, бәгърем .		Кара-каршы сөйләшү	100(7,8,9)	28.01 29.01	
39-40	Нур Әхмәдиев “Ана” хикәясе	ЛГКФ	Сукыр, култыклап, тумыштан, наз, баш тарт, лаек, бөөк		Баланың язмышы турында сөйли белү, сәнг. уку	1.105(5) 2.105(6,7)	04.02 05.02	
	Тирәбездә яхшы кешеләр		Битарафлык- начар сыйфат. Авыр хәлдә кешеләрнең бер-берсенә ярдәм итүе					
41	Габдулла Шәрәфи “Күңелләрдә гөл үсә” хикәясе		Саргаешкан, изге күңелле, шиңә, көр күңелле., янәшә, ишегалды, сулган, көйгән		Диалогик сөйләм	эчтәлек	11.02	
42	Әсәр эчтәлеге буенча әңгәмә	ЛГКК				115(10)	12.02	
43-44	1.Роберт Миңнуллинның биографиясе 2., Ижаты.	ЛГКФ	Үпкәләшми, алдашу, әләкләшү.		эчтәлек	1.119(1) 2.120(3)	18.02 19.02	
45	Р.Миңнуллинның әнкәй турында шигырьләре	ЛГКК	анага ихтирам		Сәнг. сөйләү	Бер шиг. ятларга	25.02	
46	1.Г.Тукай. Тормыш юлы, ИКТ(ноутбукта)	ЛГКФ			Сөйли белергә	1. дөфтәрдә 2 Бер шиг. ятларга.	26.02	
47	Г.Тукай “Пар ат” шигыре			анализлау	Бер	Сәнгәтле уку	04.03	

					шиг.ятлау			
48	Ш.Еникеев “Солтангарейнең язмышы”(өзек)	ЛГКФ	Сукыр, таяк, көчәя, үлем, адаша		Сэнг.уку	Сэнг.уку	05.03	
49	“Солтангарейнең язмышы”	ГКК			Мөстәкыйль эш	126(12)	11.03	
50	Г.Тукай әсәрләрен яттан сөйләү	ЛГКК		Ятлау,шигырь бәйрәменә әзерләнү	Сэнг.уку		12.03	
51-52	Р.Мөхәммәдев “Беренче умырзая”	ЛГКК	сыйфатлар		Хикәя язу, эчт.сөйл. Биогрф.белү. ”Безнең як чишмәләре” б.с.ү.	1. 129(1) 2. 132(10)	18.03 19.03	
53-54	Класстан тыш уку “Татарлар һәм китап” (Нигъмәтуллина 12 бит)	ЛГКФ	мәкальләр		Татар китабы тарихын белү.китап турында мәкальләр белү	дәфтәрдә	01.04 02.04	
	Кеше һәм мохит		Бүгенге көндәге экологик проблемалар. Кеше тормышында табигатьнең роле					
55-56	М.Гафури “Кыр казы”	ЛГКК			эчтәлек белән танышу.	1.135(1) 2.138(5)	08.04 09.04	
57	Табигать турында сөйләшү	ЛГКК			Бәйләнешле сөйләм	139(1)	15.04	
58	Табигатьне саклайк				159бит Ф.С.саф.	141(10)	16.04	
	Беренче хисләр	ГКФ	Беренче хисләрнең матурлыгы, сафлыгы. Мәхәббәт- инң изге тойгы.	Иярчен жөмлө төрләре	Тәржемә итә белү	дәфтәрдә		
59-60	И.Гази.Биография. “Ак сирень”	ЛГКК	Утлар кабына, пышылдашу, серләшү, таң калу		Биограф.белү ,эчтәлек.; эчтәлек белән танышу,	1.145 бит(1) 2.147бит(8)	22.04 23.04	

61-62	Ф.Яруллин турында	ЛГКК			Диалогик сөйләм	дәфтәрдә	29.04 30.04	
63-64	. Ф.Яруллин “Ике кояшым бар Илсәя “эсәрен уку	ЛГКК	Зыян, ышанычлы, әһәмиятле, өмет, комачаулый, шелтә		сәнг. уку; эчтәлек белән танышу,	Сорауларга җавап язарга	06.05 07.05	
65	“Минем героем”				эчтәлекне аңлау	157бит(5)	13.05	
66	Матбугатка күзәтү	ГКК	Нәшрият, матбугат, басылган, мәкалә		Бәйләнешле сөйләм	Бер журналга күзәтү ясарга	14.05	
67	Класстан тыш уку	ЛГКФ	сыйфатлар		Бәйләнешле сөйләм	Сорауларга җавап язарга	20.05	
68	Йомгаклау				Ситуацияләр		21.05	

Татар теленнән язма эшләр һәм аларны бәяләү критериясе

Сүзлек диктанты күләме

Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Татар һәм рус мәктәпләрендә укучы татар балалары	Рус телле балалар
“5”	Хатасыз	Хатасыз,пөхтә
“4”	1-2 хата	1-2 хата
“3”	3-4 хата	3-5 хата,4-5 төзәтү
“2”	5 һәм күбрәк хата	6 һәм күбрәк хата

Контроль диктант күләме

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбәндә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
I	-	-	-	-
II			25	30
III			30	35
IV			35	40
V	50	50-60	35-40	40-45
VI	55-65	60-70	45-50	50-55
VII	65-80	85-100	55-60	60-65
VIII	85-100	95-110	65-75	75-80
IX	105-120	115-125	80-90	90-100
X	120-130	125-135	95-105	105-115
XI	130-140	135-140	110-120	115-125

Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбендә татар балалары	Рус телле балалар
“5”	0/0,0/2,1/0	0/0,1/0, 0/1
“4”	2-3/3-2	2/2, 3/2, 2/3
“3”	4/4, 3/6	4/4, 3/6
“2”	6/5, 5/8	6/5,5/8
“1”		

**Изложение
Текстның күләме**

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбендә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
V	70-110	110-140	55-65	65-75
VI	140-160	160-190	70-80	85-95
VII	190-230	230-270	90-95	100-100
VIII	270-310	310-350	110-120	120-130
IX	350-370	370-390	130-140	140-150
X	390-410	410-430	150-160	165-175
XI	430-450	450-470	175-180	190-210

Бэялэү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
“5”	Эчтәлек темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердәмлеге сакланган; 1 орфографик яисә 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтәлек тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.
“4”	Эчтәлек нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышыклыклар күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион. хата
“3”	Эчтәлекне бирүдә житди ялгышыклыклар, фактик төгәлсезлекләр; эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисә 3-4 сөйләм хата.	Тема өлешчә эзлекле язылган; эчтәлек тулысынча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгәлсезлекләр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзләр дөрес кулланылмаган; стиль бердәмлеге сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисә 4-6 сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Сочинениене бэялэү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
“5”	Эчтәлек темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердәмлеге сакланган; 1 орфографик яисә 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтәлек тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.
“4”	Эчтәлек нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышлыklar күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион хата.
“3”	Эчтәлекне бирүдә житди ялгышлыklar, фактик төгәлсезлекләр; эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисә 3-4 сөйләм хата.	Тема өлешчә эзлекле язылган; эчтәлек тулысыңча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгәлсезлекләр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзләр дәрәс кулланылмаган; стиль бердәмлеге сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисә 4-6 сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Укыту-методик комплекты

- 1) Дәреслек:Р.З.Хәйдәрова ,Р.Л.Малафеева ,З.М. Шаһгалиева “Татар теле 9 нчы сыйныф” Казан, 2008 ел,
- 2) Хисаметдинова Р.Ф.житәкчелегендәге ижади төркем, укыту-методик кулланма,Яр Чаллы, 2006 ел,
- 3) Р.З. Хәйдәрова, РЛ.Малафеева,Татар теле дәресләре – 9, укытучылар өчен кулланма, Казан,2008 ел,
- 4) Д.Ф.Заһидуллина, Мәктәптә татар әдәбиятын укыту методикасы, К. 2004 ел,
- 5) Д.Ф.Заһидуллина, Ә.М.Закиржанов, Татар әдәбияты, Казан.2004 ел,
- 6) Р.З.Хәйдәрова “Научно-педагогические аспекты билингвального образования в Р Т “
- 7) “ Фән һәм мәктәп”, “ Мәгариф”, “ Мәйдан” журналлары, “ Мәгърифәт”, “ Ачык дәрәс” газеталар
- 8) Р.З.Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Ә.Г.Әхәтова, Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле, уку дәрәсләре оештыру, 9сыйныф, Яр Чаллы, 2008 ел

Методик кулланмалар

- А. Ш. Әсәдуллин, Р. А. Юсупов. Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле укыту методикасы нигезләре.- Казан.: Мәгариф, 1998.- 151 б.
- Ф. С. Сафиуллина, Г. Б. Ибраһимов. Хикмәтле дә, бизәкле дә туган тел.- Казан: Мәгариф, 1998- 176 б.
- “Мәгариф”, “Фән һәм мәктәп” журналлары, “Ачык дәрәс” газетасы

Татар теленнән язма эшләр һәм аларны бәяләү критериясе

Сүзлек диктанты күләме

Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Татар һәм рус мәктәпләрендә укучы татар балалары	Рус телле балалар
“5”	Хатасыз	Хатасыз,пөхтә
“4”	1-2 хата	1-2 хата
“3”	3-4 хата	3-5 хата,4-5 төзәтү

“2”	5 һәм күбрәк хата	6 һәм күбрәк хата
-----	-------------------	-------------------

Контроль диктант күләме

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбендә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
I	-	-	-	-
II			25	30
III			30	35
IV			35	40
V	50	50-60	35-40	40-45
VI	55-65	60-70	45-50	50-55
VII	65-80	85-100	55-60	60-65
VIII	85-100	95-110	65-75	75-80
IX	105-120	115-125	80-90	90-100
X	120-130	125-135	95-105	105-115
XI	130-140	135-140	110-120	115-125

Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбендә татар балалары	Рус телле балалар
“5”	0/0,0/2,1/0	0/0,1/0, 0/1
“4”	2-3/3-2	2/2, 3/2, 2/3
“3”	4/4, 3/6	4/4, 3/6
“2”	6/5, 5/8	6/5,5/8

**Изложение
Текстның күләме**

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбндә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
V	70-110	110-140	55-65	65-75
VI	140-160	160-190	70-80	85-95
VII	190-230	230-270	90-95	100-100
VIII	270-310	310-350	110-120	120-130
IX	350-370	370-390	130-140	140-150
X	390-410	410-430	150-160	165-175
XI	430-450	450-470	175-180	190-210

Бәяләү

Мәктәп тибы	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
Билге		

“5”	Эчтәлек темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердәмлеге сакланган; 1 орфографик яисә 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтәлек тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.
“4”	Эчтәлек нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышыклыр күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион. хата
“3”	Эчтәлекне бирүдә житди ялгышыклыр, фактик төгәлсезлекләр; эзлеклек, стиль бердәмлеге сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисә 3-4 сөйләм хата.	Тема өлешчә эзлекле язылган; эчтәлек тулысынча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгәлсезлекләр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзләр дәрәс кулланылмаган; стиль бердәмлеге сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисә 4-6 сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Сочинениене бәяләү

Мәктәп тибы билге	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
“5”	Эчтәлек темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердәмлеге сакланган; 1 орфографик яисә 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтәлек тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.

“4”	Эчтәлек нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышлыклар күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион хата.
“3”	Эчтәлекне бирүдә житди ялгышлыклар, фактик төгәлсезлекләр; эзлеклек, стиль бердәмлеге сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисә 3-4 сөйләм хата.	Тема өлешчә эзлекле язылган; эчтәлек тулысыңча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгәлсезлекләр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзләр дәрәҗә кулланылмаган; стиль бердәмлеге сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисә 4-6 сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Укыту – методик комплекты

Рус телендә сөйләшүче балаларга татар әдәбиятын укыту буенча сынап карау программалары” (Р.З. Хайдарова, Р.Л. Мавлафеева. Казан. “Мәгариф” нәшрияты. 2003)

2. Рус мәктәпләрендәге рус төркеме укучыларына татар әдәбиятыннан гомуми белем бирүнең дәрәҗә стандарты

3. Р.З. Хәйдәрова, Л.Д. Белоусова, Э.Н. Хәбибуллина. Татар теле. Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 6 нчы сыйныфы өчен дәреслек (рус телендә сөйләшүче балалар өчен).

Мәгълүмат һәм белем биру чыганаclarы

УМК	Укытучы өчен методик әдәбият
<p>Программа: Рус телле балаларга татар телен һәм әдәбиятын коммуникатив технология нигезендә укыту программасы (1-11 нче сыйныфлар.) Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан рәхсәт ителгән, Казан, Татарстан Китап нәшрияты, 2011 ел.</p> <p>Дәреслек: Р.З.Хәйдәрова, З.Р.Нәжипова “Татар теле.” бнчы сыйныф. Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2010ел</p>	<p>1.Р.Р.Нигъматуллина “Татар теле дәресләрендә рус телле укучылар белән өстәмә эшләр өчен күнегүләр җыентыгы” Яр Чаллы, 2005</p> <p>2.Р.Р.Нигъматуллина”Татар телен өйрәнүчеләр өчен кагыйдәләр һәм күнегүләр җыентыгы 1 кисәк” Яр Чаллы, 2005</p> <p>3.И.Л.Литвинов “Я начинаю говорить по-татарски” К. 2005</p>

Интернет – ресурслар.

<http://www.mon.gov.ru> РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы

<http://www.ed.gov.ru> Белем бирү буенча федераль агентлык

<http://www.fasi.gov.ru> Фән һәм инновацияләр буенча федераль агентлык

<http://www.obrnadzor.gov.ru> Рособрназор

<http://www.apkppro.ru> РФ мәгариф хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм профессиональ эзерләү академиясе

<http://www.lexed.ru> Федеральний центр образовательного законодательства

<http://www.rustest.ru> Федераль тест үткәрү үзәге

<http://www.tatedu.ru> ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы

<http://www.edu.kzn.ru> ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы Белем полрталы

<http://www.mon.tatar.ru> <http://pedsovet.org> Бөтенроссия интернет-педкиңәшмәсе

<http://www.bytik.ru> Мәгариф системасында яңа технологияләр куллану – халыкара конференция

<http://www.shoolexpo.ru>

<http://www.it-n.ru>

<http://.belem.ru>

<http://.tatar.ru> ТР рәсми серверы

<http://.tatcenter.ru> ТР мәгълүмати – аналитик порталы

<http://.Tat.Tatar-inform.ru> ТР мәгълүмат агентлыгы

<http://.intertat.ru> ТР электрон газетасы

<http://.vatantat.ru> “Ватаным Татарстан” газетасы

<http://.Tatar-kongres.ru> Бөтендөнъя татар конгрессы

<http://.xat.ru> Татар хат алышу хезмәте

<http://.suzlek.ru> on- line русча сүзлек

<http://.Abaga.h16.ru> “Абага чәчәге” олимпиада

<http://.Tugan-tel.at.ru> Шрифтлар һәм IT- технологияләр

<http://.Kitapxane.at.ru> татар телендәге әдәби әсәрләр китапханәсе

<http://.Tatar.com.ru> татар теле сүзлекләр һәм үзәйрәткечләр

<http://.Tatarca.boom.ru> татарча текстлар

<http://.tataroved.ru> Татар тарихы: төрки – татар дөньясы

<http://.selet.ru> “Сәләт”